СӨЙ ГОМЕРНЕ, СӨЙ ХАЛЫКНЫ, СӨЙ ХАЛЫКНЫҢ ДӨНЬЯСЫН!

ДУСЛЫК

ОКТЯБРЬ РАЙОНЫ ХАЛЫК ГАЗЕТАСЫ
НАРОДНАЯ ГАЗЕТА ОКТЯБРЬСКОГО РАЙОНА

Газета 1931 елның 1 июленнән бирле чыга | №141 (7440) | 26 ноябрь, 1992 ел. ПӘНҖЕШӘМБЕ | Бәясе 4 тиен.

ДУСЛЫК

Хөрмәтле укучылар!

Кабат исегезгә төшерәбез: «Дуслык», «Дружба», «Туслах» район газетасына язылу дәвам итә. Газетага үзвакытында язылып калырга киңәш итәбез. Аның еллык бәясе 78 сум.

Продукция сатуга чыгарылды

Тимер юлчылар эшчеләрне тәэмин итү бүлегенең «Радуга» кибетенә ит комбинатында әзерләнгән беренче партия колбасалар җомга көнне чыгарылды. «Одесская», «Молочная», «Отдельная», «Московская» кебек популяр сортлы продукциянең сыйфаты да, бәяләре дә сатып алучылар күңеленә хуш килерлек иде. Кибет мөдире Л. П.Фролова әйтүенә караганда, яңа продукция бик тиз сатылып беткән һәм-аның сатуга янә кайчан чыгарылачагы белән кызыксынучылар бик күп икән.

Якын арада—яңа төр продукция ит комбинаты директоры Р. С. Чахмахчев әйтүенчә, нефтьчеләр эшчеләрне тәэмин итү бүлеге кибетләренә озатылачак.

Эшләр кызу бара

99 нчы СПТУ төзелеше --бүген хуҗалыкара төзелеш оешмасы өчен иң мөһим объектларның берсе санала. Ел ахырына кадәр биредәге котельня, гараж, җылылык җайланмалары, 18 фатирлы торак йорт, бер тулай торак файдалануга тапшырылырга тиеш. Шушы көннәрдә 18 квартиралы йорт бүлмәләреннән ачкычлар тапшырылды, йорт яңа хуҗаларының эшлекле, шатлыклы шау-шуына күмелде. Хәзер калган объектларны да өлгертү өчен кызу эш бара. Р. Кузьмина җитәкчелегендәге бизәүчеләр, А. Ильин кул астындагы балта осталары, Ф. Исхаковның ташчылар бригадалары, слесарьлар, сантехниклар объектта эшне тизләтү өчен бар көчләрен куялар. Киләсе елда комплексның уку корпусы, мастерскойлар, тагы бер йорт һәм тулай торакны өлгертү күздә тотыла.

Аренда звеносында эш гөрли

Аларны берничә ел аренда звеносында янәшә хезмәт берләштерә. Звено җитәкчесе Владимир Петрович Мандрейкин коллективны җитештерүчән хезмәткә туплап, җир белән эшләүдә агротехник таләпләрне һәм срокларны үтәүне, сыйфатлы хезмәт куюны беренче төп таләп итсә, звено членнары, шул исәптән Владимир Валентинович Михеев та шул бурычларны тормышка ашыруда бердәм хезмәт куйдылар. Соңгы елны берләшмә киңәшеп аренда коллективы булып түгел, бары бер звено булып кына эшләде. Әмма элек куелган таләпләр, элек урнаштырылган тәртип, эшкә җаваплы караш үзгәрмәде. «Россия» колхозы кырларында быел үстерелгән мул уңыш шуңа ачык дәлил. Хәзер хуҗалык механизаторлары, шул исәптән Мандрейкин егетләре дә техниканы киләсе ел кыр эшләренә әзерләү буенча киң эш җәелдерделәр. Бүгенге көнгә бидә культиваторлар, бөртек чәчкечләр, таккычлар һәм тигезләгечләр тулысынча сафка бастырылды, калган техниканы да үз срогына сыйфатлы итеп әзерләү—аларның төп максаты.

РӘСЕМДӘ: «Россия» колхозы механизаторлары В. П. Мандрейкин һәм В. В. Михеев.

Ферма хәбәрләре

Узган елгы дәрәҗәне узып

Синдряков исемендәге колхоз товарлыклы-сөтчелек фермасында 10 айлык планнарын уңышлы гына үтәп чыктылар. Колхоз буенча һәр сыердан 2765 килограмм сөт савып алдылар. Бу узган елның шушы чоры белән чагыштырганда 530 килограммга артык. Ә аерым группаларда бу күрсәткечләр тагы да югарырак. Мәсәлән, Екатерина Захарова белән Зинаида Микушкина группасында 50 баш савым сыерының һәрберсеннән 3024 килограмм сөт савып алдылар. Алар сөт җитештерүгә бирелгән чыгымнарны да бәрәкәтле тотарга тырышалар. Р а ц и о н н а р д а азык мул һәм төрледән. Бу билгеле сөт артуга яхшы яктан тәэсир итә.

Н. ХРАМОВА.

Сыйфатлы продукция алу өчен

Хафизов исемендәге колхозда соңгы елларда товарлыклы-сөтчелек фермасында эш ике сменада оештырылган. Ике группа сыерларын берләштереп бер группага җыйганнар. Аларны ике савучы карый. Минҗиһан Сәйфуллина белән Тәнзилә Җамалова соңгы елларда бер группага хезмәт күрсәтәләр. Алар икәү бергә тату, уртак тел табып, берберсен ихтирам итеп эшлиләр.

Тәнзилә Җамалова фермада 20 елга якын эшли инде, хезмәттә бай тәҗрибәсе булудан тыш, бик күп матур сыйфатларга да ия. Терлекчелеккә ул үзе теләп килде, үзен бу җаваплы эштә күрсәтергә теләге зур иде. Һәм ул аңа иреште дә. Аның маллар белән эш итүдә игътибарлылыгы, йомшак карашы зур роль уйный. Малкайларын ягымлы итеп кушаматлары белән атый, сыйпый, алары да аны аяк тавышыннан таныйлар. Ә кәефсез килеп керсә, алар шунда ук башларын селкеп, канәгатьсезлек белдерәләр. Шуның өчен дә Тәнзилә алар белән гел ягымлы, итәгатьле булырга тырыша. Ул яшьтән үк хезмәтне яратып, күңел шатландырырлык итеп башкарырга күнеккән. Болар барысы да аның хезмәтен билгеләүче төп сыйфатлар булып торалар.

Минҗиһан Сәйфуллина да хезмәттәшенә бик уңай кулдаш булды. Хезмәт күрсәткечләре буенча алар колхозда беренче урында баралар: Минҗиһан Сәйфуллина белән Тәнзилә Җамалова һәр сыердан 3682 килограмм сөт савып алдылар. Елны 4000 леләр сафында тәмамларга тырышалар. Савучылар сыерларны бозаулатуга да әйбәт һәм дөрес әзерлиләр, чөнки киләчәктә алардан тагы да югарырак продукция алырга тырышалар. Мәйсәрә Габбасова белән Затия Ганиева да сынатмыйлар, алар да 1992 нче елның 10 аенда һәр сыердан 3313 әр килограмм сөт савып алдылар.

Л. ЯРУКОВА.

Коллективның эшләре

«Россия» колхозы товарлыклы-сөтчелек фермасы коллективы кышлату чорын уңышлы башлап җибәрде. Савучылар малларны ремонтлаган, төзек биналарга кайтардылар. Хәзер савучылар бер максат—кышлату чорын уңышлы үткәрү һәм шушы чорда да маллардан продукция алуны киметмәү өчен тырышалар. Агымдагы елның 10 аенда алар колхоз буенча һәр сыерга 3175 килограмм сөт саудылар. Хәзергесе көнгә бер сыерга көнлек савым 8 килограмм тәшкил итә, бу узган елның шул чоры белән чагыштырганда 2 килограмм 300 граммга артык. Хуҗалык дәүләткә сөт сатуның еллык планын күптән үтәде инде. План буенча җиткерелгән 7200 центнер урынына ул 8102 центнер сөт сатты.

Ә колхозның алдынгы савучылары Валентина Петровна Наумова үзенә беркетелгән группа малларыннан 619 центнер тулай продукция җитештереп, бер сыердан 3824 килограмм сөт савып алды һәм колхоз буенча беренче урынны яулады. Ольга Михайловна Перелкина да үзенә беркетелгән сыерлардан 575 центнер, бер сыердан 3531 килограмм сөт алып икенче урынга чыкты. Шулай ук Полина Семеновна Корчукова да үзенә беркетелгән сыерлар группасыннан 549 центнер, бер сыердан 3357 килограмм сөт савып алды һәм колхоз буенча өченче урынны яулады. Коллективны шулай бердәм хезмәткә туплауда ферма мөдире Илья Ивановнч Яллинның да өлеше зур. Эштә өзекләр килеп чыкмасын өчен ул бар тырышлыгын куя.

Н. МИҢҺАҖЕВА.

Ишетмәсәң — ишет!

Борис Ельцинның край өлкә һәм автономияле берәмлекләр администрация башлыклары белән очрашуы чит кешеләрне катнаштырмыйча гына үткәрелде. Анда башкарма хакимият органнары җитәкчеләреннән Губернаторлар берлеге оештыру турында килештеләр. Россия халык депутатлары Съездында демократик һәм консерватив көчләргә каршы тору өчен Президент реаль властька ия булган территория җитәкчеләренең булышлыгына исәп тота, күрәсең.

✦

Нәкъ Фигаро кебек: СССРның экс-президенты Михаил Горбачев декабрьдә Чилигә барырга җыена. Анда ул ике көн булачак, лекцияләр укыячак. Ә 19 ноябрьдән 4 декабрьгә кадәр Аргентинада булачак, 9 декабрьдән—Мексикага визит белән китәчәк...

✦

«Безгә халыкларны алдаудан туктарга кирәк», —Казахстан Президенты Н. Назарбаев БДБ кысаларында үткәреләторган очрашуларга әнә шундый бәяне бирде. Минскида булачак чираттагы очрашу, аның фикеренчә, барлык шик-шөбһәләргә нокта куярга тиеш. Безгә сүздә генә түгел, ә эштә бергәләп хәрәкәт итәргә, яисә тыныч кына таралышып, кем ничек булдыра ала, шулай яшәргә кирәк, диде ул.

✦

Новгород өлкәсенең Холм шәһәре урамнарында ашыгыч ярдәм күрсәтүчеләрне, янгын сүндерүчеләрне һәм милиция нарядын чакыру номерларын гына түгел, бәлки барлык башка номерларны да «бушлай җыярга» мөмкин. Телефон-автоматларның халыкка хезмәт күрсәтү чыгымнарын шәһәр Советы үз өстенә алды.

Кремль фетнәсе

(Тикшерүчеләр фикере)

Алар үз-үзләрен хөкем итте

Үз-үзләренә бер-бер артлы кул салган Б. Пуго, Н. Кручина һәм С. Ахромеевның үлеме бик күп төрле фикерләр тудырды. Һәм бу гаҗәп тә түгел. Бик югары постларда эшләгән кешеләр бит. Дәүләтнең күп серләрен белгән бу өч кеше дөньядан үзләре теләп киткәнме, әллә моңа аларны шаһитлар сыйфатында куркыныч шәхесләр дип санаган берәрсе «булышканмы»? Сораулар, сораулар... Аларга җавап табу — тикшерүчеләр бурычы.

«МИН ФЕТНӘЧЕ ТҮГЕЛ, ӘММА КУРКАК...»

Зоя Ивановна Кручина сөйләгәннәрдән:

«Җомга көнне, 23 августта, минем ирем эштән кичке җиделәр тирәсендә кайтты. «Нигә иртә?» — дип соравыма: «Мин инде бөтенесен эшләп бетердем...» — дип җавап бирде.

КПСС Үзәк Комитетының Эшләр управляющие Николай Ефимович Кручинаның эш-мәшәкатьләре беркайчан да аз булмады. Аңа ышанып тапшырылган хуҗалык бик зур, һәм аның хуҗасы эшне бик шәп алып бара. Илдәге иң зур административ биналар, иҗтимагый-сәяси үзәкләр, нәшриятләр, типографияләр, архивлар, уку йортлары, кунакханәләр,, санаторийлар, шифаханәләр, промышленность һәм азык-төлек товарларының махсус базалары, кибетләр — барысы да партия кулында. Алар арасында хәтта алтын балдаклар һәм башка затлы әйберләр ясый торган аффинаж заводы да бар иде. Үз илебездә яхшы тормышка күнеккән партия элитасы вәкилләре чит илләргә командировкага яки ялга барган чакларда да «сер бирмәделәр» — акчаны мул тоттылар. Кыскасы, «коммунизм утравы»на тотылган чыгымнарның исәбен Николай Ефимович үзе дә белеп бетермәгәндер.

Үзгәртеп коруга кадәр миллионлаган коммунист партия взносын төгәл түләп барды. 114 партия нәшрияте һәм 81 типография Үзәк Комитетка гаять зур табышны бернинди карусыз җибәреп тордылар. Тора-бара партия акчасы белән дәүләт акчасы арасында бернинди чик тә булмады диярлек. Шунлыктан Н. Кручинага кадәр эшләгән управляющийлар, акчаны каян табарга, дип беркайчан да баш ватмадылар. Ә менә Кручина өлешенә чыкканы башкача булды.

Үзгәртеп кору партия сафларын сирәгәйтте. Газета һәм журналлар бунт күтәрде — Үзәк Комитетка ясак түләүчеләр саны кимеде. «Партия һәм халык бердәм» дигән сүзләрнең асылына төшенергә теләүчеләр күбәйде. Эш шуңа барып җитте ки, партиядән финанс отчеты сорый башладылар. Николай Ефимович Кручина КПССның керемнәре һәм чыгымнары турында халык алдында отчет бирергә туры килгән тарихта беренче управляющий булды. Үзәк Комитет эшчәнлегенең «интим сферасы»на шулай читтән «тыкшыну» партиянең инде элекке рәхәт режимда яши алмавын күрсәтә иде. Кручина ведомствосында башкача ничек рәхәт яшәп буласын белүче кешеләр юк, шунлыктан «партиянең сугышчан отряды» — КГБдан белгечләр тартырга карар кылалар. Шулай итеп, Николай Ефимович буйсынуында яңа кешеләр — Көнбатыш экономикасының серләрен бик яхшы белүче разведка офицерлары пәйда була. Аларның бурычы үзгәрә барган шартларда партиянең хуҗалык структураларының икътисади эшчәнлеген координацияләү, гадирәк итеп әйтсәк, партияне тиз арада зур акча эшләргә һәм аны ышанычлы итеп яшерергә өйрәтү.

Моның файдасы тиде: партия үзенең миллиардларын тиз арада махсус фондлар, предприятиеләр, банклар аша иясезләндерде, чит илләрдә счетлар ачты, «ышанычлы кешеләр» институтын булдырды.

Әмма барып чыкмаган фетнә КПССка җимергеч удар ясады. «Гэкачепистлар, партия өчен барлык демократлардан да куркынычрак булып чыкты. Әле кичә генә партиянең яшерен отчетларында «коммерция эшчәнлеге» дип аталган нәрсәләр ачыктан-ачык криминаль характер алды. Хәзер моны валюта кыйммәтләрен контрабанда юлы белән дәүләт чиге аша чыгару (РСФСР Җинаять кодексының 78 нче статьясы), валюта операцияләре турындагы кагыйдәләрне бозу (88 нче статья) һәм хезмәт урыныннан явыз ният белән файдалану дип бәяләргә була.

Танылган тарихчы, КПСС Үзәк Комитеты әгъзасы Рой Медведевның әйтүенчә, Горбачев үзенең Генеральный секретарь постыннан китәчәген Кручинага алдан ук хәбәр иткән һәм партия аппаратындагыларның хезмәт кенәгәләрен тәртипкә китерүне, шулай ук аларга эш хакы түләүне сораган. Ләкин бу үтенеч канәгатьләндерелмичә кала. «Мин инде бөтенесен эшләп бетердем» дигән сүзләр 1991 елның 23 августына гына кагылып калмыйча, Кручинаның гомере тәгәлләнүне дә аңлаткан икән...

КГБ сакчылыгы офицеры Евланов сөйләгәннәрдән:

«...Якшәмбе көнне, 25 августта, Кручина өйгә кичке сәгать унынчы яртыда кайтты. Гадәттә ул һәрчак ачык йөзле була иде, исәнләшмичә калмый, ә бу юлы ничектер сәер күренде. Аның машинасы килеп туктаганда мин урамда — өйгә керү юлында тора идем. Машинадан чыкты да исәнләшмичә генә узды да китте. Шушы соңгы кичендә ул өеннән беркая да чыкмады. Олы улы Сергей Николаевичтан башка аның янына керүче дә булмады. Дежур офицер ишекне төнгелеккә ябып куйды».

З. И. Кручина сөйләгәннәрдән:

...22 сәгатьтән соң ул миңа йокларга ятарга кушты, ә үзе әле берни кадәр эшләп алырга җыенуын әйтте. 22 сәгать 30 минутта үз кабинетында диванда ятып торды һәм йокыга китте. Мин үз бүлмәмә кердем, әмма йоклап китә алмадым, чөнки эчем поша иде. Төн буе йокламадым диярлек. Сәгатькә карыйм — бишенче ярты, шуннан соң гына йоклап киткәнмен. Ишекне бик каты итеп шакуга куркып уяндым. Йокы бүлмәсеннән чыкканда мине ишек төбендә улым Сергей һәм милиция хезмәткәрләре каршылады».

Евланов сөйләгәннәрдән:

«...5 сәгать 25 минутта мин тышта ниндидер шартлаткыч пакет ыргыткандай булды. Урамга чыксам, йөзе белән җиргә ауган кешене күрдем. Бераз арырак дүрткә бөкләнгән кәгазь бите ята...

Николай Ефимович язып калдырган ике кәгазьнең берсе иде бу: «Мин фетнәче түгел, ләкин куркак. Менә шуны совет халкына җиткерегез. Н. Кручина».

Икенче кәгазьне фатирыннан таптык: «Мин җинаятьче дә, фетнәче дә түгел. Коткычылар һәм хыянәтчеләрнең эше минем өчен әшәке һәм җирәнгеч. Әмма мин куркак. (Бу соңгы сүзләрнең астына сызып куйган).

Гафу ит минем Зойчик балаларым оныкларым (өтерләре юк).

Зинһар өчен, гаиләм турында, бигрәк тә хатыным турында кайгыртыгыз.

Бирердә беркем дә гаепле түгел. Шул секретарьларны (ГКЧП әгъзалары күздә тотыла) саклау турындагы кәгазьгә кул куюым белән гаепле мин. Сезнең алда, Михаил Сергеевич, бүтән гаебем юк. Мин намуслы һәм бирелеп хезмәт иттем.

26 август, 5 сәгать 15 минут.

Кручина».

Тикшерү бригадасы Н. Кручинаның үлем алдыннан бернинди документларны да юкка чыгармаганлыгын ачыклады. Үзәк Комитетның күп кенә серле операцияләрен, шул исәптән финанс операцияләрен күрсәтә торган документлар бөтенесе дә урынында.

Партия акчалары турында тикшерү эше нәкъ менә шул папкалардан башланды. Кручина кемнән һәм нәрсәдән курыккан? Иртән иртүк ни өчен үз фатиры балконыннан урамга сикергән? Монысын тикшерүчеләр ачыклар.

«МИН АХЫРГАЧА КӨРӘШТЕМ».

1991 елның 19 августына кадәр Сергей Федорович Ахромеевны язмыш һич тә каһәрләмәгән. 1941 елдан алып 1945 елның азагына кадәр Бөек Ватан сугышының иң зур фронтларында — Ленинград, Сталинград, Көньяк, 4 нче Украина фронтларында сугышып исән калган. Сугыштан соң аның хәрби карьерасы Маршал дәрәҗәсенә кадәр җиткән. Отставкага чыккач та пенсионер гына булып яшәмәгән, Президент Горбачевның үтенече буенча аның киңәшчесе булып эшләгән.

Әмма 19 августта Маршал үз язмышына үзе каршы төшә: ГКЧП төзелүен ишеткәч, ул Сочида хатыны һәм оныгы белән ял итеп яткан җиреннән Мәскәүгә кайта, Маршал киемнәрен кия дә Кремльгә хезмәт урынына китә. Хезмәткәрләре А. Гречанная, Т. Рыжова, Т. Шереметьева каршылый аны. Алар Сергей Федоровичның күтәренке күңелле булуын әйтәләр. 20 августта Рыжова аңа гадәттән тыш хәл кертелүгә бәйле чаралар планын машинкада басып биргән. Ахромеев кушуы буенча. Шул ук көнне Ахромеев Оборона министрлыгына барып кайта. Кичен Рыжованың: «Эшләр ничек?» — дип соравына Сергей Федорович: «Начар», — дип җавап бирә һәм үз бүлмәсенә раскладушка, урын-җир әйберләре китерүләрен сорый, Кремльдә кунып калачагын әйтә. Икенче көнне аның кәефе тагын да бозылган була инде. 22 августта Ахромеев Горбачевка хат язып җибәрә.

23 августта Сергей Федорович СССР Югары Советының Оборона һәм дәүләт иминлеге комитеты утырышында катнаша. Стенографистка Смирнова ул көнне Ахромеевның үзен гадәти булмаганча тотуын сөйләде. Элек ул һәрвакыт чыгыш ясый иде, ә бу юлы утырышның буеннан-буена башын да күтәрмичә утырды. Бер сүз дә әйтмәде, диде ул.

СССР Президенты киңәшчесе, шаһит Загладин (аның Кремльдәге кабинеты Ахромеев кабинеты белән янәшәдә генә була) ул көнне Сергей Федоровичны соңгы тапкыр күрүен әйтте. Маршалның күңеле төшенке булган. Куллары калтырап торган. Загладинның: «Үзегезне ничек хис итәсез?» — дигән соравына җавап йөзеннән бу хәлләргә бик нык борчылуын әйткән. Оборона комитетының утырышы бик кыен барды, ни белән бетәр бу, — белмим, дигән. Шул утырышта Ахромеевның ниндер язгалап-сызгалап утырган дәфтәрендә: «Бу фетнәне кем оештырган — шул җавап бирергә тиеш булачак», — дигән сүзләр бар.

Гречанная һәм Шереметьева 23 августта Сергей Федоровичның үз кабинетында ниндидер кәгазьләр язып утыруын, аларның күчермәләрен алуын һәм моны кабинетка керүчеләргә күрсәтмәскә тырышуын сөйләделәр. Элегрәк аның белән мондый хәлләр булмаган. Ахромеевны сәер хәлдә күргән һәр ике шаһитның башына, бу үз-үзен үтермәгәе тагын, дигән уй да килгән.

Ахромеевның үлеме туганнары өчен көтелмәгән кара кайгы булды. Хатыны һәм кызлары аны гел көчле ихтыярлы, тормышны сөюче кеше итеп кенә беләләр иде. Ул беркайчан да куркуга төшмәгән, йомшаклык күрсәтмәгән. Алар күңелендә ул әнә шулай саклана.

Соңгы төнен ул га[...] белән кызы Наталья [...] геевна дачасында үт[...] Наталья менә нәрс[...] сөйли:

«...Дүрт кич буена [...]
аның белән сөйләше[...]
тырышып карадым, ә[...]
ул бик соңарып, а[...]
кайта иде, чәй эчә дә [...]
ларга ята. Минем эт[...]
теләсә ни вакытта те[...]
нинди сорау да би[...]
булмый. Ул бик кон[...]
кеше иде. Җомга кө[...]
23 августта, мин а[...]
белән сөйләшәсе кил[...]
сиздем.

Зур карбыз сатып [...]
ган идек. Бөтен га[...]
белән сыйланырга б[...]
дип. Мин аннан: «[...]
һәрвакыт, дәүләт пер[...]
роты бездә мөмкин [...]
түгел, дип раслап кил[...]
ә менә булды бит, си[...]
оборона министры Я[...]
ның катнашы бар мо[...]
Син моны ничек аңла[...]
сың?» — дип сорадым. [...]
уйланып торды да: «Ан[...]
шундый юлга басуын м[...]
һич аңлый алмыйм...»
дип җавап бирде.

Икенче көнне эшкә [...]
тәр алдыннан ул мин[...]
кызыма төштән соң [...]
ганда атынырга ал[...]
барырга вәгъдә итк[...]
иде...»

Наталья Сергеевна с[...]
ләренә караганда, 2[...]
августта Ахромеев эш[...]
иртәнге 9лар тирәсен[...]
киткән. 9 сәгать 35 м[...]
нутта Наталья аңа ән[...]
сенең Сочидан кайтуы[...]
хәбәр итү өчен шалтыра[...]
кан. «Кәефе күтәренк[...]
аның үз-үзенә кул салы[...]
га җыенуы билгеләре [...]
иде», — ди ул.

Тикшерү материалла[...]рыннан:

«...1991 елның 24 а[...]
густында 21 сәгать 5[...]
минутта Мәскәү Кремл[...]
нең 1 нче корпусында[...]
19«а» номерлы кабинет[...]
дежур офицер Короте[...]
Советлар Союзы Марш[...]
лы, СССР Президенты[...]
киңәшчесе, 1923 ел[...]
туган Сергей Федорови[...]
Ахромеевның үле гәүд[...]
сен таба... Муенында —
синтетик шпагаттан ясал[...]
ган элмәк...

Эш өстәлендә алты з[...]
писка ята. Үз кулы белә[...]
язган. Ул аларны ике кө[...]
— 23 һәм 24 августт[...]
«иҗат иткән». Советла[...]
Союзы Маршалы С. Со[...]
коловтан һәм армия ге[...]
нералы Лобовтан үзе[...]
күмүдә ярдәм итүләрен[...]
авыр кайгылы көннәрд[...]
гаиләсен ялгыз калдыр[...]
мауларын сорый. «Вата[...]
ным бетә бара, үзем ин[...]
нып яшәгән нәрсәләр[...]
юкка чыга, мондый хәлд[...]
яши алмыйм. Яшәм һәм[...]
үткән тормышым миңа бу[...]
дөньядан китәргә хокук[...]
бирә. Мин ахыргача кө[...]рәштем», — дип язган берсендә. «Мин үз-үземне үтерү коралын ясау остасы түгел.

(Ахыры киләсе санда).

Районда очрашулар

Көн тәртибендә—Конституция

Узган атнада районда Татарстан Республикасының социаль тәэминат министрлыгы министр урынбасары З. Ш. Сәйфетдинов чыгышлары булды.

Хезмәт коллективлары-да очрашулар вакытында ул Татарстан Югары Советының XII сессиясе материаллары һәм анда кабул ителгән яңа Конституция турында сөйләшүне төп тема итте. Югары Совет Президиумы вәкилләре шул максат белән республиканың барлык районнарына таралдылар. Безнең районда иптәш Сәйфетдинов администрация идарәләре һәм бүлекләре хезмәткәрләре, халык депутатларының авыл Советлары рәисләре, район һәм шәһәр Советлары депутатлары, НГДУ идарәсе аппараты каршында чыгыш ясады. Очрашуда катнашучылар нигездә республика структурасында Советлар роленә, җиргә, милек хокукына, Татарстан республикасының хокук статусына, аның Россия белән мөнәсәбәтләренә һәм башкаларга кагылышлы сораулар күтәрделәр.

З. Ш. Сәйфетдинов район социаль-тәэминат бүлеге эше белән якыннан танышты, аңа әйбәт бәя бирде һәм алда торган пенсияләрне яңабаштан хисаплау уңаеннан хезмәткәрләр коллективы алдына кичектергесез бурычлар куйды. Ул Чулпан участок больницасында да булып, анда элекке больница бинасын картлар йорты итеп үзгәртеп кору буенча җәелдерелгән эшләр белән танышты. Эшләр шундый темпта барса, биредә инде декабрь аенда 25 кешене урнаштыру мөмкин булачак.

Картлар йорты ачу ялгызлар һәм гарипләргә социаль һәм көнкүреш ярдәм күрсәтүдә тагы бер конкрет адым булачак.

Язгы кыр эшләренә техниканың әйбәт хәзерлеге —югары уңыш нигезе. «Чирмешән» колхозы механизаторлары шуны истә тотып эшлиләр дә бүген. Алар бөтен азык әзерләгеч һәм җир эшкәртү коралларын яңа елга сафка куярга булдылар. Һәм бу үтәлер дип уйлыйбыз, чөнки коллективта намуслы механизаторлар хезмәт куялар. Өстәвенә, аларның бик әйбәт ярдәмчеләре — слесарь-көйләүче Рияз Галимович Мотыйгуллин да бар. 25 елдан артык шул һөнәр буенча эшләүче Рияз Галимович теләсә нинди заказны җиренә җиткереп, тоткарлыксыз үтәве белән ремонтчыларның эшен һәр елны байтакка җиңеләйтә.

РӘСЕМДӘ: «Чирмешән» колхозы слесарь-көйләүчесе Р. Г. Мотыйгуллин.

Заречныйда кабул итү

20 ноябрьдә халык депутатларының район Советы рәисе Е. К. Савинов Заречный поселогында шәхси сораулар буенча халыкны кабул итү үткәрде.

Очрашу вакытында телефон үткәрү, поселокта җирле радиотапшырулар мәсьәләсе күтәрелде, периодик басманы үз вакытында китерү, азык-төлек һәм промышленность товарлары сату, көнкүреш хезмәте күрсәтүгә кагылышлы сораулар бирелде. Шунда ук балалар учреждениеләрен район халык мәгарифе бүлеге карамагына күчерү мәсьәләсе турында да сүз булды.

Гражданнарны кабул итүдә район Советының Заречный сайлау округыннан депутат Т. А. Назарова, урман промышленносте хуҗалыгы директоры В. П. Новиков, урман промышленносте хуҗалыгы ОРСы начальнигы З. Ф. Хәбибуллин, район эчке эшләр бүлеге начальнигы В. В. Иванов, район үзәк больницасының баш врачы З. А. Шабаев, район халык мәгарифе бүлеге инспекторы В.М.Камалова, элемтә узелы начальнигы урынбасары В. П. Сибулатов, Чистай ЭТУСы цехы начальнигы урынбасары В. Л. Осипов, җир ресурслары һәм җир реформасы буенча район комитеты белгече А. М. Мусин һәм башкалар катнашты.

Киләсе шундый очрашуны Торноас авылында үткәрү планлаштырыла.

Шул ук көнне район җитәкчелеге катнашында Юган поселогында яшәүчеләрнең җыены уздырылды. Чирмешән елгасы буенда урнашкан, кайчандыр гөрләп торган бу поселокта хәзер 42 кеше яши, аларның күбесе пенсионерлар. Аларның мәнфәгатьләре һәм ихтыяҗлары беркемне дә кызыксындырмый дисәк дөрес булмас иде. Заречный белән поселокны әйбәт, төзек юл бәйли, биредә кибет тә эшли, даими рәвештә почта һәм кирәкле товарлар китерелеп тора. Әмма халыкның башка ихтыяҗлары да бар. Поселокның бүгенгесе һәм иртәгәге көне турында формаль булмаган сөйләшүгә кушылып, алар автобус хәрәкәте, пенсияләрне китерү, су белән тәэмин итүне тәртипкә салуны үтенделәр. Шунда ук Россия ваучерларын бирү сроклары һәм тәртибе турында мәсьәләләр күтәрелде.

Т. АЛЕКСЕЕВА.

ТАНЫШ БУЛЫГЫЗ: рәсемдә «Восход» колхозы колхозчылары Павел Васильевич Улякашкин һәм Николай Николаевич Кузнецов. Аларның һәр икесе озак еллар мөгезле эре терлекләр карауда намуслы эшләп зур тәҗрибә һәм осталык тупладылар. Николай Николаевич хәзер дә каплату чорындагы малларны карый, ә Павел Васильевичны кышкы чорда фуражир итеп күчерделәр. Җәй җиткәч, ул янә малларны көтүгә алып чыгачак. Җәмәгать терлекчелегендә шундый булдыклы кешеләрнең эшләве күрсәткечләрнең тотрыклы әйбәт булуына китерә, шуңа авылдашлары аларның һәр икесен тырышлык-һәм эшчәнлекләре өчен хөрмәт итәләр.

Төрлесеннән

20 ел дельфин йөрәге белән

«Гаҗәп хәлләр» яки «Гасыр сенсациясе» дигән баш астында күп кенә чит ил басмалары Кытай галименең гадәттән тыш тәҗрибәсен яктыртып яздылар. Анда медицина институтының баш хирургы Яо Хси—Янгның 1971 елның көзендә Гонконг шәһәренең бай малтабарына дельфин йөрәген күчереп кую турында язылган. Аның исеме Ли Синг Хо, аңа хәзер 75 яшь. Ул үзен бик яхшы хис итә. Бу кеше организмы балык йөрәген кабул иткән һәм 20 ел эчендә бернинди дә үзгәреш булмаган.

—Шул ук тәҗрибәне кабатлый алсак, иммунологиядә кискен борылыш булачак,—ди Яо Хси Янг.

—Соңгы минутка чаклы пациент операциянең сер булып калуын һәм исеме аталмавын теләде, үзе үлгәч кенә серне ачарга рөхсәт бирде. Ә хәзер ул 20 ел үткәч тә, үлем явыннан курыкмый һәм дөньяга бу могҗиза турында белдерүне кирәк дип таба.

Доктор Яо институтның 1946 елда ук инде кешегә сарык йөрәген куюы турында хәбәр итте. Бу пациент 42 ел яшәгән. Ул институт күзәтүе астында булган, чөнки аның организмы начар эшләгән. «Бу тәҗрибә хайваннар йөрәген кешегә күчереп куярга мөмкин булуын исбатлады һәм без төрле операцияләр ясадык. Дельфиннар йөрәге 23 шимпанзе маймылларына күчереп куелган иде, шуның 16сы уңышлы булды. Шуннан соң гына дельфин йөрәген кешегә күчереп кую буенча операция планы эшләнде. Аның нәтиҗәсе белән без бик шат»,—ди доктор Яо.

ШАЯРАЛАР

Шаяртуның төрлесе була. Кайберләреннән күзеңнән яшь атылып чыкканчы көләсең, икенче берләреннән...

И, аны санап бетерү мөмкинме соң? Юмор сөйгән шат күңелле кешеләр аның яңадан-яңа төрләрен, ысулларын уйлап таба гына торалар. Әнә, мәсәлән, Норлатта яшәүче Винокуровны гына алыгыз. Шаярган тек шаярган! Көннәрдән бер көнне «Колос» кафесына кереп, 150 грамм аракы салып бирүләрен сораган бу. Исәп-хисап ясарга тотынгач, тартып чыгармасыны 500 тәңкә акча! Кассир Т. П. Бадмацыренованың күзләре шакмак булган! Хи, харап та булган, 500 тәңкәлек акча күргән имеш, дияр кайберәүләр. Ул бит хәзер 5 тәңкә кебек кенә, балаларга лимонад алырга да шуны тоттырып чыгаралар порядочный ата-аналар диярсез. Шулаен шулай, тик менә 500леге сәеррәк була шул, үзе таушалган йомшак кәгазьдә, рәсеме дә үзе төссез, үзе бер ягы, кәгазьнең икенче ягы ап-ак. Кассир тизрәк клиентка «атака» ясый башлый:

—Сез нинди акча бирәсез миңа. Тегесе (салган димә!) тизрәк кәгазьне яшереп акланырга тотына:

—Юк, юк, шаярттым гына.—Соңрак ОБПСЭ работникларына бу уңайдан язган аңлатмасында аны юлдан таптым дип барә. Шуны ук кабатлый: «агайлар, зинһар гаепкә алмагыз, шаярттым гына», ди.

Винокуровның наянлыгы-шаянлыгы бер генә дә алар күңеленә хуш килми. Чөнки андый шаяртучылар соңгы вакытта безнең республикада да, районда да ай-һай азып киткәннәр икән! Базарда сатып-алу вакытында, кибетләрдә зур сумкадагы акчалар белән исәп-хисап ясаганда әледән-әле шундый шаярулар очрап тора икән. Акчаны гына түгел, банк документларын, ваучерларны, отышлы лотерея билетларын да, галәмәт тә төп нөсхәләренә охшатып ясап яңа уен уйнарга керешкәннәр замана шулерлары. Бу капкынга кемнәр эләгә—әлбәттә, я картлар я ачык авызлар, я мондый хәлләрдән хәбәрдар булмаган каударлар. Соңыннан и үкенәләр, и үкенәләр—тик эш үткән була.

Район эчке эшләр бүлегенең экономика даирәсендәге җинаятьчелеккә каршы көрәш бүлеге (ОБПСЭ) шундый хәлләргә юлыкмасыннар өчен гражданнарны бик игътибарлы булырга чакыра. Инде «шаян»нарның да исенә төшерә: уены кызыктыр да, җәмәгать, әмма, бу «шаянлык»ның исеме РСФСР Уголовный кодексының 87 нче статьясында бөтенләй җитди исем белән теркәлгән. «Ялган акчалар яки кыйммәтле кәгазьләр ясау һәм сату» дип атала һәм ул закон тарафыннан шактый кырыс җәзага тартыла икән.

Әлегә безнең районда андый эшләр белән шөгыльләнүчеләр бар дип төгәл генә әйтүе кыен. Әмма сакланганны алла саклармын дигән, шуңа да ксерокслары һәм күбәйтү техникасы булган оешмалар һәм предприятиеләр, кооперативлар һәм кече предприятиеләргә шәхси кешеләргә әлеге техниканы кичекмәстән Октябрь эчке эшләр бүлегенең ОБПСЭда (18 кабинет) теркәргә кирәклеген исләренә төшерәбез. Инде алай-болай ялган акча, кыйммәтле кәгазь тотып калучылар яки шуның шаһиты булучылар бар икән, шулай ук әлеге кабинет хезмәткәрләренә бу хакта хәбәр итәргә киңәш итәбез. Юкса, алла сакласын, шаярту корбаннарының бөтенләй дә күбәеп, «шаян»нарның галәмәт тә азып китүләре бик ихтимал!

Укучыларыбызның ХАТЛАРЫ

Донор көннәре бара

24 ноябрьдән шәһәрдә донор көннәре башланды. Кагыйдә буларак, шәфкатьле, кеше хәленә керә белүче кешеләр донорлар сафына басалар. Аларның сәламәтлекләре, яллары, туклanулары, тормыш-көнкүрешләре турында кайгыртучанлык күрү зарар итмәс иде.

Әлегә бер генә теләк — кешеләргә ярдәм итү теләге җуелмасын. Әгәр сәламәтлекләре какшамаса донорлар алда да әле кешеләрнең сәламәтлекләре турында кайгыртып каннарын бирүдән баш тартмаслар. Донорлар — кешегә килгән бәлага сизгер карыйлар, аларның йөрәкләре ялкынлы, башкалар өчен үзләренең каннарын кызганмыйлар.

Еш кына, каты чирләгән кешенең хәлен җиңеләйтү, кайбер вакытларда гомерен саклап калу өчен донор каны кирәк. Бу очракта медицина хезмәткәрләренә ярдәмгә донорлар килә дә. Врачлар өчен төнге сәгатьләр аеруча тынгысыз уза. Еш кына хирургия бүлегендә кеше тормышы өчен көрәш бара. Кайбер очракларда кешене операция һәм кан салу гына үлемнән йолкып кала ала. Әгәр ял көне яки төн уртасы булса ул «тере дару»ны каян алырга, тагын ул сирәк группа да булса. Шифаханәдә аның элек медицина хезмәткәрләре арасыннан әзлиләр һәм алар арасында кеше гомерен саклап калу өчен канын бирүчеләр — күп тапкыр кан биргән донорлар бар. Алар кеше кайгысын уртаклашудан, авыруга ярдәмгә килүдән баш тарта алмыйлар.

Шулай да була, шифаханәгә ярдәмгә мохтаҗ бала, күп кан койган, баласын тудыруда читенлек кичергән яки кан югалтуда нинтеккән олы яшьтәгеләрне китерәләр. Ә аларның гомерен тик донор каны гына озайта ала. Донор канының кемгә дә кирәк булуы ихтимал. Шуңа да бу изге эштән һәркем, бигрәк тә яшьләр читтә калмаска тиеш. Егетләр һәм кызлар донорлар рәтенә басып бик изге эшкә алынalar.

1991 елда донорлык турында проект игълан ителгән иде. Әлеге проектта түбәндәге льготалар каралган:

донорлар сәламәтлек учреждениеләрендә беренче чиратта кабул ителәләр, теш кую һәм протезлар ремонтлауда, шулай ук протезлар һәм протез-ортопедик әйберләр белән тәэмин ителүдә чиратка куелмыйлар;

донорлар дәвалау учреждениеләре рецепты буенча дару бәясенең 50 процентын гына түлиләр;

телефон куюда, бакчачылык товариществосына керүдә, сәүдә хезмәте күрсәтүдә, җәмәгать тукланунда; һәртөрле транспортка билет; үзләренә уңайлы вакытта ял; базар фондыннан прицеп автомобиль; санаторийларга, пансионатларга, ял йортларына путевкалар һәм курсовкалар алуда өстенлек бирелә.

Алар торак шартларын яхшыртуда, фатир алуда чиратсыз файдаланалар.

Картлык, инвалидлык буенча пенсияләргә 10 процент күләмендә өстәмә билгеләнә. Билгеле, хәзергә әле иске документлар гамәлдә. Донор канына дефицитлыкны искә алып, барлык предприятие һәм оешма җитәкчеләреннән кеше сәламәтлеге өчен каннарын кызганмаучыларны мораль һәм матди яктан яклауларын сорыйбыз.

1992 елда донорлык түләүле. Шәһәрдә ул 24 еннән 27 ноябрьгә кадәр үтәчәк.

Хөрмәтле донорлар! Сезне кан алу пунктына чакырабыз!

Һәм сезгә, кадерле донорлар, сезнең каныгызга мохтаҗлар исеменнән рәхмәт белдерәбез.

Барлык донорларыбызга нык сәламәтлек, бәхет, эшләрендә уңышлар телибез.

В. БАТРАКОВА.

Кызыклы кичә

Көзен берөзлексез яңгырлар коя, салкыннар башлана. Тик шулай да без бу чорны яратабыз. Чөнки көз айлары үзләренең алтынсу иген басулары, өлгергән җиләк-җимешләре, яшелчәләре белән матур. Һәр ел саен үткәрелә торган «Көзге бал» кичәләре аңа тагын бер бизәк булып өстәлә.

«Көзге бал» кичәсе безнең мәктәптә дә традицион бәйрәмнәрдән санала.

Быел да ул бездә атна буена барган әзерлектән башланды. Билгеләнгән көн бик тиз килеп җитте. Һәр класс матур итеп бизәлгән табыннар әзерләде. Кичәнең программасы бик бай һәм кызыклы иде. Аның төп өлешен биюләр тәшкил итте. Тамашачылар II—III нче класс укучылары башкарган вальсны, IV класс укучыларының хип-хоп биюен һәм төрле класслар хәзерләгән инсценировкаларны яратып карадылар. Кайбер инсценировкаларда заман проблемалары: ваучерлар, авыл мәшәкатьләре бик кызыклы итеп тасвирланды.

Бүгенге көндә гадәти күренешкә әйләнгән рекламалар бу кичәдә дә булды. Авыл мунчасын (VII—VIII нче класслар), «Байлар да елый» фильмы ярдәмендә мәктәпне (XI нче класс), җирләр өчен төп ашлама булган тиресне (IX нчы класс) рекламалау да зур кызыксыну уятты.

Кичә дискотека белән тәмамланды.

Л. НУРИҖАНОВА,
Биккол урта мәктәбенең XI класс укучысы.

Мария Никифоровна Охотникованы «Знамя Октября» колхозында олысы да, кечесе дә яхшы беләләр. Һәм аның турында гел мактау сүзләре генә ишетәсең. Бу аңлашыла да. Пешекче Охотникова авылдашларын тәмле ашлар белән сыйлый. Әйе, ул пешергән ашлар тәмле, ләззәтле була һәм һәркем ашханәдән аңа олы рәхмәтен әйтеп китә. Ә яхшы сүздән кадерле нәрсә бар дөньяда.

РӘСЕМДӘ: «Знамя Октября» колхозы пешекчесе М. Н. Охотникова.

Н. Азизов фотосы.

● Безгә язалар

Автобус йөрми

Без — Фомада яшәүче пенсионерлар авылдан Норлатка барырга зарыинтизар булып ятабыз. Ник дисәгез — маршрут автобусы йөрми. Больницага да бара алмыйбыз, Норлатта яшәүче балаларыбызга да бару насыйп түгел хәзер. Сызлый торган аяклар белән ерак юлга җәяү чыгып китеп булмый шул, яшь чаклар түгел. Балаларыбызга да, җил-яңгыр астында кечкенә сабыйларын күтәреп юлга чыгарга, юлаучы машина көтәргә туры килә. Шулай итеп, бик теләсәк тә, шушы якты дөньяда да балаларыбыз белән күрешә алмыйча яшибез.

Фомалылар исеменнән Асия МӘСГУТОВА.

● Чемет почмагы

«Сөендерделәр»

Эх, Чемет, 1 октябрь — картлар көнендә «Знамя Октября» колхозы ветераннары ничек сөенгәнне белсәң икән. Ул көнне ветераннарның исәннәренә дә, инде гүр иясе булганнарга да, читтә яшәүчеләренә дә колхоз 3 килограмм ит, 1 әр килограмм атланмай бирде.

Тик минә миңа 26 ел буе шул хуҗалыкта эшләгән, 6 бала тәрбияләп үстергән кешегә генә бер нәрсә дә эләкмәде. Колхоз рәисе: «Сезне — Петровский поселогында яшәүчеләрне, 288 гектар җир белән бергә МСОга саттылар, сезне алар тәэмин итсеннәр», — дип белдерде.

Хәзер безгә нәрсә эшләргә?

Р. БОКАРЕВА,
пенсионерка.

x x x

ЧЕМЕТ: сезнең хуҗалык җитәкчесе бераз «тырышып» та җибәргән бугай. Нәрсә белән булса да башкалардан аерылып торырга теләгәндер инде. Әгәр һәр җирдә капитализмга кире кайту хыялы белән яшәгәндә, ни өчен әле колхоз рәисенә крепостной правога күчмәскә. Җир белән бергә колхозчыларны да сатарга иде, аларны продуктлар белән тәэмин итү проблемасы да булмас иде. Нәрсә, алар турында яңа хуҗалар кайгыртсын!

ТАБЫЛДЫКЛАР

Фома авылында байтактан бирле инде хуҗасыз ике бозау йөри, берсе — үгез, берсе — тана.

ӨСТӘЛЕНӘ

Югалтучылар булса, Фомада яшәүче Әхмәт Зәйнуллинга мөрәҗәгать итсеннәр иде.

БЕЛДЕРҮ

Октябрь районы элемтә үзәге 1992 елның 2 ноябреннән телефон элемтәсе өчен түләүнең 2 тапкырга артуын, шул ук вакытта өйдәге телефоннарга түләү бәясенең айга 90, хуҗалык исәпле оешмаларга 1080, бюджет оешмаларына 432 сум булуын белдерә.

Телефонда сөйләшү тарифы халык өчен 2, хуҗалык исәпле оешмаларга — 3 тапкырга арта, ә бюджет оешмалары өчен шул килеш кала.

Барлык оешма һәм абонентлардан бурычны һәр айның 25 еннән дә соңга калмыйча түләү таләп ителә, вакытында түләнмәгән очракта телефон элемтәсе өзеләчәк.

Җирле телефон элемтәсеннән льготалы тарифта файдалану I һәм II группа инвалидлар өчен генә. Алар 1992 елның 30 ноябренә кадәр инвалидлык турында белешмәләре белән элемтә үзәге бухгалтериясенә килергә тиешләр.

АДМИНИСТРАЦИЯ.

МӨХӘРРИР В. В. ИСХАКОВ.

Учредительләр: редакциянең хезмәт коллективы һәм халык депутатларының Октябрь районы Советы.

Редакциянең адресы: 423000, Норлат шәһәре, К. Маркс урамы, 19. Телефоннар: мөхәррир 2—12—14, 2—22—81; мөхәррир урынбасары һәм Советлар тормышы бүлеге 2—10—44, рус теленә тәрҗемә итү буенча мөхәррир урынбасары 2—14—16, чуваш теленә тәрҗемә итү буенча мөхәррир урынбасары 2—15—63; авыл хуҗалыгы бүлеге 2—10—44; яңалыклар һәм промышленность бүлеге 2—22—51, җаваплы секретарь, хатлар, массалар белән эшләү, радиотапшырулар бүлеге, бухгалтерия һәм реклама бүлеге 2—18—67; фотокорреспондент 2—15—63.

Газетаның басылу сыйфаты турында типография директорына түбәндәге телефон белән мөрәҗәгать итәргә: 2-10-54.

Газетаны Фидания ХӘЙРЕТДИНОВА җыйды. Нина ТОЛМАЧЕВА верстка ясады. Наташа ЛУКОЯНОВА басты. Корректор — Зөлфия ВӘЛИЕВА. Күләме — 1 басма табак.

Газетада язмалары басылган авторларның фикерләре бу әле редакция фикере дигән сүз түгел.

«Дуслык» газетасы атнаның сишәмбе, пәнҗешәмбе, шимбә көннәрендә чыга һәм рус, чуваш телләренә тәрҗемә ителә. Татарстан Республикасы информация һәм матбугат Министрлыгының Норлат-Октябрь типографиясе.

Тираж 3751.
Заказ 141.